

En aftale er da en aftale

Skal du lave mad til to eller ti, når du holder fødselsdagsmiddag i morgen? Den slags spørgsmål er blevet sværere at få et klart svar på, fordi mange ønsker at kunne sadle om til et bedre tilbud så sent som muligt. Derfor er der også flere, som melder afbud i sidste øjeblik, viser en ny undersøgelse.

TAKT OG NYE TONER

ANNEMETTE GRUNDTVIG
OG METTE ØREYER (ILLUSTRATION)

Fest med vennerne eller det traditionsbundne familiearrangement? Den slags dilemmaer oplever de fleste. Vi kender ikke hinandens normer for, hvad der er det rigtige at gøre i situationen, men en ny undersøgelse kaster lys over feltet.

Det store flertal (79 procent) mener ikke, det er i orden at melde afbud til en fest, hvis man får et bedre tilbud, men det med at tage løst på aftaler og invitationer griber om sig. Hver tredje (32 procent) oplever således, at flere i dag end for ti år siden melder afbud til fester, og hver tiende har inden for det seneste halve år selv prøvet at melde afbud på den konto.

Sådan lyder hovedkonklusionerne i en ny undersøgelse fra Megafon foretaget for Lørdagsliv. I hovedgruppen af mennesker, der ikke finder det acceptabelt at melde afbud til noget, fordi et andet tilbud lokker mere, er 50 procent helt enige i, at det er forkert, mens 29 procent er 'overvejende uenige'.

Et dyk i tallene viser, at unge langt oftere end ældre i løbet af det seneste halve år har skippet en aftale til fordel for noget bedre - tre ud af ti i alderen 18-29 år har gjort det mod kun 2-3 procent blandt folk over 60 år. Det er den tydeligste skillelinje, men andre forhold spiller også ind.

I hovedstaden har 14 procent det i frisk erindring mod henholdsvis 5 og 7 procent i Syddanmark og Nordjylland. Mænd dyrker oftere disciplinen end kvinder (13 mod 8 procent), ligesom der er flere 'afhopper' blandt folk, der stemmer på Liberal Alliance (17 pro-

cent), Radikale Venstre og Dansk Folkeparti (begge 15 procent) end hos Alternativets vælgere (5 procent), og blandt Kristendemokraternes støtter har ingen overhovedet skiftet festhest.

Løse aftaler og aflysninger

»Vi har fået 'den halve aftale' eller 'den løse aftale', hvor vi laver en halv booking hos hinanden, men ikke er villige til helt at lukke for vores fleksibilitet« siger filosof Anders Fogh Jensen, der blandt andet har skrevet 'Projektmanden' og 'Projektsamfundet' om livet med midlertidighed.

Sådan en aftale skal bekræftes, før det bliver en rigtig aftale, og dermed har aftalens endegyldighed rykket sig. Det øger risikoen for, at folk med forskellig aftalekultur går skævt af hinanden.

»Som en naturlig følge har vi også fået aflysningen. Det er blevet mere almindeligt blandt venner at sige ja og tænke, at man altid kan melde fra. På samme måde som man i god tid melder sig til et fitnesshold og så melder fra, hvis det alligevel ikke passer«, siger Anders Fogh Jensen.

Opbruddet i normerne mærkes blandt andet i dilemmaprogrammet 'Mads & Monopolet' på P3, hvor lyttere jævnligt spørger panelet, om de skal gå til det arrangement, de har mest lyst til, eller det, de føler, de bør prioritere. Normskreddet mærkes også hos paneldeltagerne, men en af dem er så konsekvent i sine svar, at han fået en takt og selv om der kommer bedre invitationer hen ad vejen. Det handler basalt set om at opføre sig ordentligt i en verden, hvor der er kommet et større grænseland for, hvad man opfatter som en klar aftale, siger Søren Pind, der her udtaler sig som privatperson og ikke som folketingsmand (V) eller justitsminister.

Levereglen har f.eks. betydet, at han med tungt hjerte måtte melde afbud til et guldbryllup, fordi han havde takket ja til en middag, da invitationen kom. Det nagede ham længe, indtil han med lettelse tænkte, at sådan må det være, når det gælder formelle invitationer. Ellers drukner man i det hav af muligheder, man præsenteres for. Gælder det mere hverdagsagtige aftaler, ønsker Søren Pind ikke at pudse sin glorie, da han med egne ord er dårlig til kalender.

»Men jeg gør, hvad jeg kan, for ens valg har omkostninger i forhold til de mennesker, vi omgås. Man kan ikke bare være ligeglad, når ens venner gør sig umage og lægger en indsats i noget. Det skal man have respekt for. Jeg bliver i hvert fald selv sur, hvis jeg har stået og lavet lammekølle i syv timer og får et afbud kort før middagen«, siger Søren Pind.

Lyst frem for pligt

Undersøgelsen underbygger filosofen Anders Fogh Jensens fornemmelse: jo yngre, jo flere skift. Jo længere ud på landet, jo større aftaletrofaste. Mange forældre ved, hvor svært det kan være at få tilsagn fra teenagere om, at de tager med til farmors fødselsdag, og i København agerer mange voksne efter hans vurdering som unge. Sidst han in-

LOUISE HAR
AFLYST...

viterede venner til fødselsdagsmiddag hos sig selv, havde han seks timer inden ikke overblik over, om der skulle købes ind til to eller fire, fordi to endnu ikke havde givet endeligt svar.

»Den type invitation besvares typisk foreløbigt, folk 'ser lige, om det passer', og giver så besked i sidste øjeblik. Men kommer jeg med den slags eksempler, når jeg er ude at holde foredrag, får jeg som regel at vide, at sådan laver man altså ikke aftaler i Ry, eller hvor det nu foregår«, siger Anders Fogh Jensen.

Han forklarer forskellene med, at man tidligere i højere grad skulle tilpasse sig, hvis familien skulle fungere, hvilket også er mere nødvendigt i mindre samfund end i storbyen, hvor folk generelt er mindre villige til at gøre noget, de ikke har lyst til.

Kulturoprøret i 1970'erne skabte grundlaget for, at lyst blev et parameter på bekostning af pligt. Det enkelte menneske er ansvarlig for at få det bedste ud af sit liv.

»Dårlig stil er så at sige blevet almin-

delig stil, og derfor bliver den ikke længere anset for at være dårlig, men det fjerner ikke den moralske forpligtelse til at svare på invitationer og holde aftaler«, siger Anders Fogh Jensen og fremhæver nytårsaften som prototypen på, hvordan folk holder en invitation hen for at holde diverse muligheder åbne. Får man en i god tid, vil man gerne have mere information, før man afgør, om det føles rigtigt at sige ja. Hvem kommer ellers?

»Det kan man ikke sige direkte, så uden at give tilsagn i løftets ånd, forsøger man at holde muligheden åben via positiv kommunikation. Man holder den så at sige på halvdistancon ved at vise engagement og formulere et ikke-bindende 'sandsynligvis' med positive vendinger om, at det lyder fedt«, eksemplificerer filosofen.

Teknologi og turbo

Elastik i venneaftaler er ikke kun bekvemt; de kan også være en nødvendighed i en hverdag, hvor der stilles store

- eller er det?

Hverdagens dilemmaer

Skal man prioritere aftalen med farmor eller den med veninderne? Her er en stribe eksempler fra virkeligheden.

Ærlighed er vigtig ved afbud

Kvinde i 20'erne

»I teenageårene var det, som om alle var indforståede med, at man lavede tre halve aftaler, så man kunne vælge den sjoveste fest. I dag har vi mere respekt for aftaler og aflyser sjældent, men det kan stadig ske. Falder noget sammen, fordi jeg glemmer at tjekke min kalender, overholder jeg typisk den aftale, jeg først har indgået, men jeg vurderer også, hvem der bedst kan klare sig uden mig, og overholder f.eks. en aftale med min farmor i stedet for at gå med fem veninder på café. Jeg siger det, som det er, og foretrækker også, at andre er ærlige og fortæller, hvis de er trætte, frem for at de lyver sig syge. Sådan kan jeg jo også selv have det. Er det noget formelt som et bryllup eller en barmesed, ville jeg dog aldrig melde fra, bare fordi jeg var uoplagt«.

Ville ikke gå glip af lækker fest

Mand i 30'erne

»Jeg har meldt afbud til en rund fødselsdag, som jeg havde været inviteret til længe, fordi chancen bød sig for at komme med til en anden fest, som jeg vidste ville blive meget sjovere. Det var bare en fest, jeg ikke havde lyst til at gå glip af. Jeg sagde det nogenlunde ligeud til dem, jeg meldte afbud til. Jeg havde det meget skidt med det, men gjorde det alligevel«.

Konstant afvejning

Mand i 50'erne

»Består en hverdag ikke netop i, at vi hele tiden afvejer forskellige arrangementer over for hinanden? Hvis jeg bliver inviteret på tur næste weekend og rigtig gerne vil med, bliver jeg nødt til at melde afbud til en fødselsdagsfest. Så det gør jeg. Men har man ikke altid gjort det? Meget kommer selvfølgelig an på, hvad det er for et arrangement. Hvis det er en 50-års fødselsdag, gælder visse regler. Er det en kop kaffe på søndag, er det jo noget helt andet«.

Brug for lakkemad

Kvinde i 50'erne

»Jeg synes især, det med aftaler kan være problematisk i forhold til store børn. Hvis min søn, der går i gymnasiet, vil holde fødselsdagsfest, er det nødvendigt at diske op med mad, hvis man vil være sikker på, at hans kammerater dukker op - i hvert fald til tiden. Det er min klare fornemmelse, at unge ikke føler sig særlig forpligtet af den type invitationer«.

Får det fysisk dårligt

Mand i 60'erne

»Selv om jeg lever et moderne storbyliv, har jeg det svært med det opbrud i aftalekulturen, jeg oplever. Selvfølgelig kan det være nødvendigt at udskyde en venneaftale, hvis en jobopgave kræver det, hvis folks børn bliver syge. Men jeg opfatter det som mangel på respekt, hvis nogen med kort varsel melder fra en middag, fordi det alligevel ikke helt passede i programmet. Og jeg kan få det fysisk dårligt, hvis en ven kommer mere end et akademisk kvarter for sent til en aftale på en café uden at give lyd fra sig. Det får mig til at føle, at jeg er ligegyldig eller ikke betydningsfuld nok«.

annemette.grundtvig@pol.dk

krav om fleksibilitet. Jobbet passes ikke kun fra klokken 8 til 16, og installatøren fra teleselskabet kan lige så godt komme klokken 20 som klokken 17. Hverdagen er anderledes end for et par årtier siden. De fleste skal nå så meget, at man simpelt hen kan være nødt til at lave om på aftaler for at få dagen til at fungere.

Det øgede krav om fleksibilitet påvirker folks holdning til aftaler, og udviklingen forstærkes af teknologien. Mobiltelefonen fungerer som katalysator, der gør det supernemt at aftale noget, snakkes ved, minde om, udskyde og aflyse.

»Smartphones har sat fart i udviklingen. Den gør det let at vente længst muligt med at beslutte sig, men det kan ende med at blive et problem - også for dem, der åbenlyst accepterer lyst som et kriterium for socialt samvær, for lysten kommer og går, og det kan føre til rigtig mange aflysninger«, konstaterer Anders Fogh Jensen.

Ifølge filosofien dækker aftalespille-

ne også over en del hierarkiske kampe. Folk med høj social status kan tillade sig meget. De skal nok blive ved med at få invitationer.

Omvendt kan muligheden for at være med, hvor det er sjovest, få mange til at overskride deres grænser for, hvad de egentlig synes er okay. Ligger man lavt i hierarkiet, kan det være sværere at tage let på denne side af tilværelsens ulidelige fleksibilitet.

»Så nu er der mange sårede følelser i spil. Man indstiller sig på, at man lever i en verden, man ikke helt kan regne med, og at det derfor er svært at langtidsplanlægge. Men man er også mere bevidst om værdien af dem, man kan regne med«, vurderer Anders Fogh Jensen.

Frygten for at gå glip af noget

Professor i psykologi Svend Brinkmann fra Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet, der sidste år skabte stor debat med bogen 'Stå fast - et opgør i tidens udviklingstvang', er enig i,

at løftet, forpligtelsen og ansvaret er noget helt grundlæggende i forholdet mellem mennesker, uden hvilke vi ikke kunne forestille os samfundet, som vi har det. Han finder det opløftende, at et stort flertal holder fast i, at en aftale er en aftale, men kan sagtens forstå, at cirka hver tredje mener, vi er blevet mindre bundet af aftaler end for en årrække siden.

»Der er måske en uoverensstemmelse mellem det, vi mener, vi bør gøre i forhold til at overholde aftaler, og så hvordan folk faktisk agerer, hvor vi er blevet mere tilbøjelige til at vente og se, om noget bedre dukker op«, siger Svend Brinkmann og fortsætter:

»Jeg tror, den nye flygtige aftalekultur hænger sammen med vores frygt for at gå glip af noget, som kaldes FOMO (Fear of Missing Out) samt vores konstante udviklingstrang, hvor man populært sagt kan være blevet 'en anden', når man skal overholde en aftale, end man var, da den blev indgået«.

annemette.grundtvig@pol.dk